

JESÚS M.
TIBAU

EL NOI DEL
COSTAT DEL PADRÍ

Notes de color

Notes de Color — 66

EL NOI DEL COSTAT DEL PADRÍ

JESÚS M. TIBAU

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: octubre del 2014

© del text: Jesús M. Tibau i Tarragó

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-196-4

DL T 1266-2014

EL NOI DEL COSTAT DEL PADRÍ

Em dic Joan, com el padrí, i aquest lligam nominal, unit al de la sang, ha fet que sempre em miri l'única foto que en conservo amb un afecte especial. Me la va regalar el pare quan vaig fer quaranta anys, com una mena de testimoni generacional. Sabia que em faria il·lusió, perquè quan era petit sempre li demanava que me l'ensenyés i, de tant en tant, anava a la calaixera del seu quarto a mirar-la d'amagat. M'atreia, potser pel blanc i negre, tirant a gris, per la data escrita al darrere amb cal·ligrafia tremolosa (1927), pel desdibuixat fons de la plaça del poble amb els porxos, les persianes abaixades i els xiquets que havien deixat de córrer per parar atenció al fotògraf... I pel noi del costat del padrí, que li passa una mà per l'espatlla. Mon pare mai ha sapigut qui era, i ma mare, que té més memòria per a aquestes coses, tampoc; per això sempre li hem dit així: el noi del costat del padrí.

Fan bona pinta, tots dos plantats, al mig de la plaça, immunes als sotrats del temps, eternament plens. Encara avui, mirar la foto m'allibera de cadenes i fantasmes, em reconcilia amb les cicatrius del món. S'entreveu una rialla franca, amb complicitats al darrere que li agradava endevinar al xiquet que vaig ser. Potser em ve de llavors el vici d'inventar històries. M'imaginava el padrí i el noi del costat del padrí lluitant amb noblesa pel cor d'una noia, aventures de joves que segellarien per sempre la seva amistat, desastres de la guerra que els allunyarien, l'abraçada després de molts anys, i llàgrimes que caldria aturar, amb esforç, a l'últim moment.

6 Jesús M. Tibau

He estat temptat de batejar-lo molts cops, el noi del costat del padrí; algun nom que soni bé, com ara Joan i..., però sempre me'n desdic. Cap sembla donar la talla, cap s'ajusta a un rostre que, d'altra banda, només s'intueix, perquè una imperfecció el taca de piquets blancs, com una passa de joventut. Vaig escanejar la foto, juntament amb altres d'antigues, i la tinc arxivada en un DVD i, algun cop, quan les miro a l'ordinador, me'n ric d'imaginar la cara de sorpresa que posarien en veure's tancats aquí dins. He provat d'esborrar les imperfeccions amb un programa de retoc fotogràfic, i reconstruir així el seu rostre, ampliat a tota la pantalla. I mentre treballo, amb paciència, li pregunto coses, al noi del costat del padrí, i jugo que intento escoltar-lo, i li confesso que em fa tanta enveja perquè ell sí que el va conèixer, el padrí, i jo no.

GESTOS ANTICS

El sol s'amaga Montsant enllà i, abans que arribi el vespre, s'acomia-da de Cornudella amb llum tendra, com una carícia, com un copet que es dóna a l'espatlla d'un vell amic per dir-li, sense dir res, que esperes veure'l l'endemà; tothom coneix els gestos antics al poble. Els campanars de l'església aixequen el cap, tibats, a cavall del barri de les Eres, amb ànsia que la darrera llum els il·lumini el rostre, mentre la cara del Montsant és tot ombres. Però si l'ermita de Sant Joan del Codolar no es veu, no és perquè es faci fosc, sinó perquè s'amaga a la falda de la muntanya, com en un bressol gegant. L'Isidre pot imaginar-la, ben posadeta entre els còdols que esquitxen la vessant, accentuada de xiprers. Quan un ha viscut un paisatge tota la vida, hi veu més enllà del que s'afigura a primer cop d'ull: en un marge de pedra, per exemple, s'hi endevina, assegut, l'avi trencant les avellanes que et va posar a la mà; o recolzat en un ametller, el soldat que mataren a la guerra.

L'Isidre és vell, i tota aquesta gent que recorda és morta. Li agrada creure que no són morts del tot, almenys mentre li quedi una mica de senderi per recordar-los i força per fer cremar un caliquenyo. Després, quan se'n vagi a l'altre barri, algú o altre prendrà el relleu dels records; o no, i els morts seran enterrats altre cop, ben fondo perquè no s'aixequin.

Ara ja és l'últim del poble que va al tros amb carro. No ho necessita, perquè, tot i que la jubilació que cobra no és gaire cosa, va fent. Té un hortet darrere de casa on planta un parell de crestalls de trumfes, i faves, i cebes... i ja en tindria prou per distreure's; però, mira, si no, qui trauria a passejar la somera que li ha fet tant de servei? Al cafè li diuen

que se la vengui, que fora noses i males olors de casa, que estem en altres temps. Però ell no ho vol entendre, això «d'altres temps». Mentre no es mori, pensa que encara són els seus, de temps, perquè és una mica tosut, i perquè no, que ni pensar-hi; vendre la Rita per fer pinso fóra un càrrec de consciència que no el deixaria viure. Li va posar aquest nom perquè, segons com toca el sol, el pèl se li fa rogenc, com a la Gilda.

A La Renaixença, sempre hi ha algú que no es posa els dos terrossos de sucre al cafè. Abans que el Paco, el cambrer, s'emporti les tasses, n'agafa un i se'l posa a la butxaca. Tot just girar la cantonada del carrer, la somera li reclama esgarrapant el terra amb la pota; mai se sabrà qui va domesticar l'altre. Si mai es descuida d'agafar el sucre, el Paco li posa la tassa davant del nas, abans d'emportar-se-la a la barra, amb el terròs a la vora, sense que calgui dir res; tothom coneix els gestos antics al poble.

L'Isidre torna del tros per la carretera del «pantano» amb la somera estirant un carro poc carregat: només un cul de sac d'avellanes i un feixet de llenya. Abans, quan era jove, tot sol hauria omplert un sac ben ple i, quan reganyava el dia, ja hauria estat al tros. Això era abans; ara no pot fer gaires excessos, ha de mirar més per la salut. Prendre-s'ho tot amb calma és un dels privilegis que s'aprenen quan et fas vell. El Dick va solt, tot marcant amb exactitud els mateixos arbres de sempre, sense perdre de vista l'amo.

Tornant al poble per aquesta carretera, tens davant dels ulls els xiprers del cementiri que, si fa vent, et saluden. L'Isidre els mira sense por, i recorda son pare, sa mare, el padrí, els tres germans, el Maties... Déu n'hi do quants l'esperen! Més de morts que de vius, però, quan arriba a la cruïlla de la carretera principal, els diu que s'esperin, que ja farà cap, i gira sense pressa cap a l'esquerra, cap al poble, cap als vius.

Hi passen molts més cotxes per aquí, i el gos també es fa vell, i no hi sent, i té por que l'atropellin. Fa petar els dits i el Dick es posa davall del carro, d'on penja la corda que el lliga; tothom coneix els gestos antics al poble.

FINS AQUÍ HEM ARRIBAT

Salta a la piscina una dècima de segon més tard que la resta de companyes, i el jutge romanès n'ha pres nota; hauran d'esforçar-se si volen superar el 9,560 de les japoneses (les russes estan fora de l'abast, com sempre). Quan entra en contacte amb l'aigua, sap que avui no serà un bon dia. Això, una nedadora amb tanta experiència ho capta de seguida. Normalment, dins la piscina se sent més còmoda que enlloc; és un món que domina, on cada moviment té un significat, un motiu, un assaig previ mesurat. Però avui li falta concentració; no és normal que tres segons abans d'iniciar l'actuació, a la final del campionat del món, es fixi en el bigoti d'un senyor de la tercera fila. El bigoti és extraordinàriament gran, d'una altra època, com si sorgís d'una foto en blanc i negre del seu besavi, que sa mare té penjada al menjador; però no és motiu suficient perquè, en un moment així, ella, guanyadora ja de set medalles, no estigui pel que ha d'estar.

No hem de ser durs amb ella, perquè ha passat uns dies força dolents. Tot i l'experiència, és una noia de vint-i-quatre anys encara, amb les maletes molt gastades. Un dia va ser una xiqueta a qui li agradava nedar i que un dissabte a la tarda, mirant la tele després de les postres, quedà seduïda per Esther Williams. Si vols arribar a l'elit de la natació sincronitzada, cal entrenar amb força, ser constant, disciplinada, saber somriure sense ganes i encetar una llista de renúncies. Moltes es queden pel camí, quan la llista arriba a la pàgina dos; ho ha vist massa vegades.

La música triada per a la coreografia d'avui, una recopilació de cançons d'Abba, és molt apropiada tenint en compte que el campionat se

celebra a Suècia i que en una competició tan renyida és imprescindible guanyar-se el caliu del públic. Ara es troben al fragment de *Dancing queen* i s'apropa un dels moments estel·lars de l'actuació. Ella és sota l'aigua observant els moviments de cames de les companyes, i té exactament dos segons per situar-se al lloc precís. En un hàbil moviment que requereix destresa, força, coordinació i tècnica, l'empenyeran a l'aire fent-la sorgir del fons de l'aigua, com una Venus que neix. Després, elegant, farà un salt mortal en planxa per anar a caure de nou a l'aigua, amb els braços estirats. Tot això, que s'escriu en poques línies, requereix mesos d'assaig, i una capacitat de concentració que, tot just avui, a la final, li manca. I ho sap, un segon abans ho sap.

La música arriba distorsionada dins l'aigua. Les imatges també, i el món es veu a través d'un sedàs, desfigurats, trastornats. Si fora t'espera la por i necessites aire, has de recordar que no pots respirar. S'hi està bé deixant-se endur per l'aigua, com al ventre d'una mare; però el temps s'acaba, cal sortir ara mateix, quan la cançó arriba al punt culminant i al públic se li posa la carn de gallina. Quan has repetit un exercici mil vegades, el cos se'l fa seu, i prescindeix de tu i dels pensaments que et ballen. Amb una exactitud mereixedora de la plata, com a mínim, surt disparada enlaire enmig de l'escuma i els oooohs del públic. A mig salt mortal, veu el senyor del bigoti amb la boca oberta ple d'admiració. Es recorda asseguda al menjador menjant xocolata desfeta i sense poder apartar la mirada del besavi que l'observava des del fons dels anys. Aquella xiqueta que xalava tant nedant! Aquesta petita distracció fa que una de les cames es desvii uns pocs graus de l'angle correcte i, al jutge romanès, aquesta mena de detalls no se li escapen. Quan torna a l'aigua ha passat ben just un segon i mig; un temps molt breu, en principi, però més que suficient perquè el big bang iniciï un univers nou, o per canviar una trajectòria.

Un cop recuperada del salt, ha d'afegir-se a la figura que dibuixen les companyes: una estrella de sis puntes. Però el cor i la música, tots dos al mateix ritme, li diuen que no, que ha arribat l'hora de deixar-se portar. Mai s'havia sentit tan propera a una sirena, lliure, amb moviments improvisats de cames i braços, tot ballant amb l'aigua, compenetrada perfectament amb l'ombra que projecta al fons de la piscina, com una xiqueta que s'inventa les regles del joc. Les companyes no se'n

poden avindre, i fan esforços inútils per continuar una coreografia que ha perdut tot el sentit. Quin descans! Quin cos més lleuger, desfet dels lligams! Només li faltaria, per trobar-se bé del tot, treure's el banyador, i sentir-se acaronada per l'aigua nua. Però no gosa... li fa vergonya, com a una xiqueta petita.

DIVUIT MIL PARAULES

Més o menys com tothom, de jove em plantejava objectius a la vida. Això no té res d'extraordinari; al contrari, hauria de ser el més normal del món. Alguns eren ambiciosos, i tenien quelcom a veure amb la pau mundial; altres, no tant. Encara em sento jove, tot i el procés irreversible de desertització que pateixo al cap. És molt aviat per fer balanç de la vida, però ja he assumit que algunes d'aquelles fites són inabastables, com ara les divuit mil paraules.

De ben petit m'encantaven els diccionaris. Podia delectar-me hores senceres fullejant-ne les pàgines amunt i avall. Sobretot m'agradaven aquells amb dibuixos de les paraules definides als marges; com les set meravelles del món, formes de barrets (canotier, de copa, mexicà...), parts d'una armadura, tipus de moviments gimnàstics... Els més bons portaven al mig unes pàgines en color amb banderes i escuts de tots els països del món, alguns dels quals ja no existeixen o han canviat de color; el temps no respecta res. Per això em va fer tanta il·lusió que em comprassin l'*Enciclopedia juvenil A-Zeta*, en vuit volums. Contràriament al que el seu nom fa preveure, no es tractava d'un diccionari enciclopèdic, ordenat alfabèticament, sinó temàtic, amb moltes il·lustracions. Recordo especialment l'impacte que em causaren les dades d'un capítol del primer volum (pàg. 52) dedicat a les balenes: el pes de la llengua és de 3.000 kg; el del fetge, 950 kg.

Fullejant el diccionari t'adones del munt de paraules que desconeixes, o que utilitzes a la teva manera, tot prescindint de l'opinió dels acadèmics. Per això, en arribar a la majoria d'edat, em vaig marcar la

fita de les divuit mil paraules, xifra resultant d'un senzill càlcul: si cada dia aprenia una paraula, al cap de l'any en serien tres-centes (arrodonint números i deixant seixanta-cinc dies de descans, o seixanta-sis els anys de traspàs). Estimant una esperança de vida de setanta-vuit anys, això representava divuit mil paraules.

És difícil saber per quina xifra dec anar en aquest moment, però dubto que arribi a la centena. He intentat seguir el pla tres o quatre cops sense èxit: mai ha passat d'una setmana. Això diu poc de la meva constància, i ens demostra que hem de ser menys ambiciosos i marcar-nos metes que s'adiguin a la mida del nostre pas. Si no, la por de la derrota ens tornarà tristos i no gaudirem del paisatge que envolta el camí.

D'altra banda, hauria de tenir més cura de les paraules que m'acompanyen, utilitzar-les, jugar-hi, no deixar que es panseixin arraconades. Que no és el mateix quantitat que qualitat. I, sobretot, recordar d'una vegada que *essència* s'escriu amb dues esses: que sempre dubto i sempre m'acabo equivocant.

La pau mundial i somnis per l'estil ja són figures d'un altre paner.

I AL FINAL TRENCAR-SE

Porta tres dies estès a terra. No hi ha ningú al pis; la família va marxar de viatge fa una setmana i no tornen fins divendres; els agrada arribar de vacances un parell de dies abans de començar la feina, per aclimatar-se i que no sigui tot tan dur.

És trist trobar-se així, en una casa buida, plena de l'absència de petjades, sense una mà amiga que ajudi a alçar-te. Només entra el brogit que arriba del carrer, un soroll foraster que acompanya, però no ajuda a espantar la solitud. Algú degué deixar mal tancada la porta del balcó (intentaran passar-se la culpa els uns als altres i, al final, ningú ho haurà fet), i un cop de vent l'ha oberta de cop, i ha fet volar les cortines, boges com ales d'ocell quan obres la gàbia. I ara jeu escampat per terra, fet a trossos, irrecognoscible. Veient-ne els bocins, és difícil endevinar si en altres temps fou un gerro, o un càntir, o un record alegre, o un trist record. Si va ser...

Utilitzar el verb en passat projecta una ombra esgarrifosa a vegades, com de claudicació. Perquè, ara què és? Només fragments de ceràmica sense forma concreta que algú, el divendres, recollirà amb l'escombra i la pala i que, després d'emetre un petit lament, llençarà al cubell de la brossa. Aquest és el destí quan ens arriba la mort? L'abocador comarcal?

Recorda quan era un fang lliure, sucós, sense límits ni compromisos, que vivia feliç a la vora d'un llac. El vent passejava per l'aigua i s'impregnava d'humitat, i animals de tota mena acudien a beure-hi, tot omplint-lo de pessigolles i esquixos. El sol i la pluja li petaven damunt, en una alternança que feia divertits els dies. Si la teva il·lusió és ser fang

de primera classe, allò és el paradís. És estrany pensar en aquells temps. Semblen llunyans, primitius, com si fossin d'un altre, tot i representar gran part de la seva existència. Fins que unes mans van collir-lo.

No es pot descriure què sent el fang quan nota el primer tacte d'uns dits. En aquell precís instant, el fang comença a aprendre's. Troba al seu dintre emocions que ignorava, paisatges nous, i una fiblada que el traspassa de dins a fora. Tants segles contemplant la vida, i fins aquell moment no comprèn que en forma part. Aquest descobriment faria emocionar qualsevol, encara que fos dur com una pedra. Fou la seva millor etapa. Les mans van ajudar a domar-lo, a dibuixar-hi solcs de tendresa, a ensenyar-li el significat de la paraula carícia. I ell es deixava fer, amb anhel de descobrir més, i més, i més, cada minut. Es tornà mal·leable, i cada un dels dits hi deixà empremta.

Després: el repòs, el foc i la duresa. Ja era molt difícil canviar. Només resta la capacitat de caure quan fa vent. I trencar-se.

ÍNDEX

El noi del costat del padrí.....	5	Això dels superherois	
Gestos antics	7	és molt amateur.....	65
Fins aquí hem arribat	9	Un cas d'emergència.....	69
Divuit mil paraules.....	13	Les flors que encara	
I al final trencar-se.....	15	ens queden	71
Un amb quaranta	17	Hores soltes	73
Blau marí	21	Bones expectatives	77
Por	25	Mullar-se.....	81
Si falta una peça	27	Disfresses.....	83
Mala sort?.....	29	Combat etern	85
Mirant el cel d'una		Prescindible memòria	87
altra manera	33	Companyia.....	89
Impermeable	37	La nova companya de feina	91
El laberint	39	El riu	93
Rere la llum tèbia		Hi vaig	95
de la persiana.....	43	Addicció.....	97
Sense bastó.....	47	Simpatia.....	99
Espantant ferides	51	L'últim desig.....	101
Coix	53	Camí.....	103
El seu nom	55	La llum.....	105
No li dol tindre arrugues	57	Jocs d'atzar	107
El Wilson	61	Sortida	109

